

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

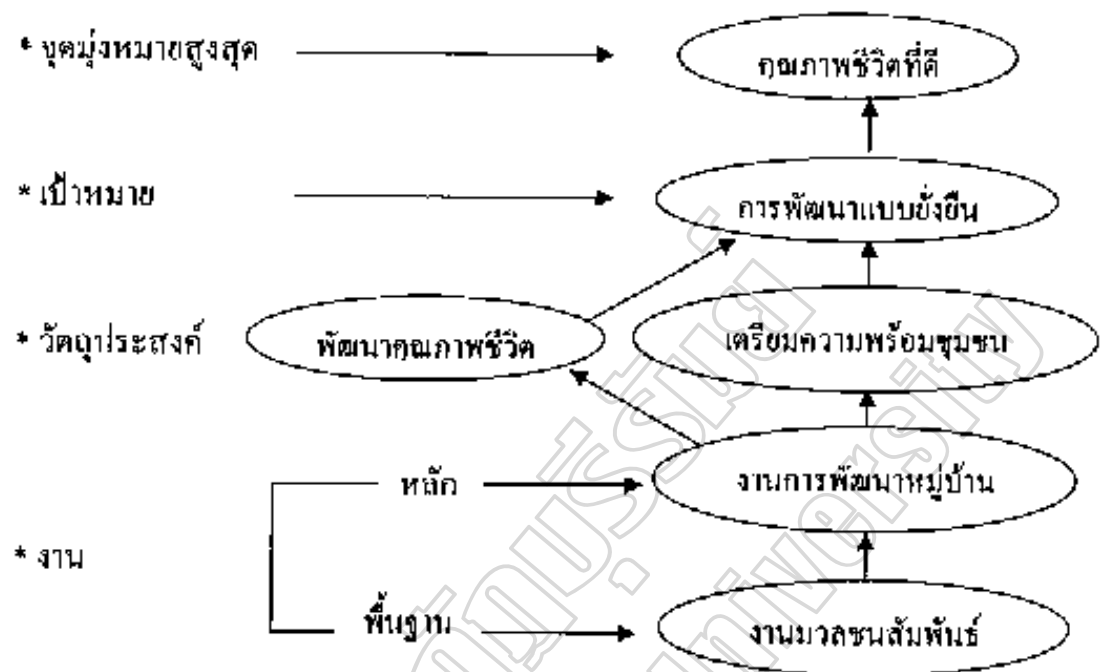
1. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต
2. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต
3. โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
4. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการตาม โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน เถลิงพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ความหมายของการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต คือ “ชีวิตที่มีคุณภาพสามารถดำรงอยู่ในสังคมอย่างปกติ” และชีวิตที่มีคุณภาพนั้น จะรู้ได้โดยการที่คนหรือชุมชนนั้น ได้บรรลุหลักเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐาน หรือความต้องการพื้นฐานที่คนหรือชุมชนควรจะมีหรือควรจะเป็นเพื่อให้มีชีวิตอยู่ได้อย่างปกติพอควรในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งได้แก่ การมีอาหาร ถูกสุขลักษณะและพอเพียงมีที่อยู่อาศัยเข้าถึงการบริการทางสังคมขั้นพื้นฐาน มีความปลอดภัยในทรัพย์สิน ผลิตภัณฑ์และจัดอาหารอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถมีบุตรตามช่วงเวลาและจำนวนการมีบุตรตามที่ต้องการ มีส่วนร่วมพัฒนาและมีการพัฒนาจิตใจที่ดีขึ้น (อ้างถึงใน สมศักดิ์ บุษผาสวรรค์. 2543 : 18)

กรมการพัฒนาชุมชน ให้ความหมายว่า คุณภาพชีวิต หมายถึง “การดำรงชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้ในสังคมหนึ่ง ๆ นั้น” คือการที่จะกล่าวว่า ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ก็ต่อ เมื่อประชาชนในครอบครัวหรือชุมชนนั้นมีชีวิตความเป็นอยู่ บรรลุเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานครบถ้วนทุกประการ ซึ่งเกณฑ์ความจำเป็นพื้นฐานที่

ภาพประกอบ 1 แสดงความเชื่อมโยงยุทธศาสตร์การพัฒนา

ระดับคุณภาพชีวิตที่ดีเป็นจุดมุ่งหมายของการพัฒนาในครั้งนี้ คือ การพัฒนาให้ประชาชนทั้ง 3 หมู่บ้าน มีคุณภาพชีวิตในระดับ “พอกิน - พอใช้ - มีความสุข” คือ ระดับปานกลาง (ตามแนวพระราชโองบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว)

ตาราง 1 ระดับของคุณภาพชีวิต

ด้านวัตถุ	ด้านจิตใจ
- เหลือกิน - เหลือใช้	- อยู่เย็นเป็นสุขเกือบทุกเรื่อง
- พอกิน - พอใช้	- อยู่เย็นเป็นสุขมากกว่าความเดือดร้อน
- มีกิน - ไม่มีใช้	- อยู่เย็นเป็นสุขมากกว่าความเดือดร้อน
- ไม่มีกิน - ไม่มีใช้	- ไม่มีโอกาสอยู่เย็นเป็นสุขเลย

ตาราง 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

พอกิน · พอใช้ (วัตถุ)	อยู่เย็น – เกื้อสุข (จิตใจ)
1. ปังจัยสี่	1. ตนเอง
2. สิ่งอำนวยความสะดวก	2. ครอบครัว
3. อาชีพ – รายได้	3. ชุมชน
4. ทรัพยากรธรรมชาติ	4. สิ่งแวดล้อม

การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ทำให้เกิดความยั่งยืนใน 3 ประการ

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิตยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาชีวิตของประชาชนยังคงมีกิจกรรมดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องด้วยขีดความสามารถและศักยภาพของชุมชนเอง แม้ไม่มีเจ้าหน้าที่เข้าไปดำเนินการ การพัฒนาคุณภาพชีวิตก็ไม่หยุดชะงัก

2. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาจะต้องมุ่งเน้นการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ดำรงอยู่ตลอดไป การพัฒนาในเรื่องหนึ่ง แต่ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมย่อยยับ จะต้องไม่ยอมให้เกิดขึ้นและยังต้องทำให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างดี

3. วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม ค่านิยมที่ดำรงยั่งยืน หมายความว่า การพัฒนาจะต้องไม่ไปทำให้วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียมประเพณี และค่านิยมที่ดำรงของชุมชนซึ่งเคยมีอยู่ต้องเปลี่ยนแปลงไป หรือสูญสลายไปจากผลของกรพัฒนา แต่จะต้องทำให้สิ่งที่ดำรงเหล่านั้นคงอยู่ตลอดไป

การพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้ครอบคลุมทั้งด้านวัตถุและจิตใจมีเรื่องที่จะต้องพัฒนาอยู่ 6 เรื่อง คือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติ
2. ชุมชน
3. ครอบครัว
4. อาชีพ รายได้
5. ปังจัยสี่
6. คน

หลักการสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

1. ต้องมองภาพการพัฒนา “แบบองค์รวม” คือ ต้องพัฒนาให้ครบถ้วนทั้ง 6 เรื่อง การพัฒนาในเรื่องหนึ่ง ต้องส่งผลเกื้อกูลต่อการพัฒนาในเรื่องอื่นๆ ด้วยอย่างมองการพัฒนาแบบ “แยกส่วน”

2. ต้องพัฒนาแบบให้เกิด “ความสมดุล” คือ ไม่เน้นเรื่องใดเรื่องหนึ่งมากเกินไป จนเป็นการไปทำลายเรื่องอื่น ๆ ให้เสียหาย

3. ต้องใช้วิธีการพัฒนา “แบบบูรณาการ” คือ กิจกรรมในการพัฒนาเรื่องต่างๆ ควรนำมารวมเพื่อผสมผสานให้เป็นเรื่องเดียวกัน แต่สามารถส่งผลการพัฒนาในหลายๆ เรื่อง

4. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการพัฒนาแต่ละเรื่องต้องให้สอดคล้องกลมกลืนกัน ไม่ขัดแย้งกันหรือสวนทางกัน

ความเร่งด่วน ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต มี 2 ลำดับ คือ

1. ลำดับแรก เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วน
2. ลำดับต่อไป เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอื่นๆ ที่ยังมีได้ดำเนินการให้ครบถ้วน สมบูรณ์และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการทั้ง 6 เรื่อง

เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ตาราง 3 เป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เรื่อง	เป้าหมายที่ต้องการ
คน	เป็นคนที่มีความสุข ทั้ง 3 ด้าน คือ 1. ด้านสุขภาพร่างกาย 2. ด้านจิตใจ 3. ด้านสติปัญญา
ปัจจัยสี่	มีปัจจัยที่เหมาะสมและเพียงพอต่อความจำเป็นในการดำรงชีวิต (พอมมี – พอกิน – พออยู่)
อาชีพ รายได้	1. มีอาชีพที่สุจริต มั่นคง 2. มีรายได้ที่เหมาะสมกับสถานภาพ (พอใช้)
ครอบครัว	1. มีขนาดเหมาะสมกับศักยภาพของครอบครัว 2. อยู่ร่วมกันอย่างอบอุ่น มีความรัก ผูกพันกันอย่างแนบแน่น 3. มีความปลอดภัยในครอบครัว

ตาราง 3 (ต่อ)

เรื่อง	เป้าหมายที่ต้องการ
ชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการรวมตัวกันอย่างเข้มแข็ง 2. พึ่งตนเองได้ 3. อยู่กันอย่างสงบสุข เอื้ออาทรต่อกัน 4. มีความปลอดภัย 5. ดำรงรักษาสิ่งที่ดีงามของชุมชน (วิถีชีวิต, ขนบธรรมเนียม, ประเพณี, วัฒนธรรม, ค่านิยมที่ดีงาม) 6. มีจิตสำนึกต่อประโยชน์ส่วนรวม
ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ 2. มีศักยภาพในการป้องกันอันตราย

การพัฒนาคนให้มีประสิทธิภาพ ต้องพัฒนา 3 เรื่อง คือ

1. การพัฒนาด้านความคิดและจิตใจ
 - 1.1 เป็นคนดี (คิดดี พูดดี ทำดี)
 - 1.2 มีคุณธรรม
 - 1.3 มีระเบียบวินัย (ต่อตนเอง ครอบครัว สังคม)
 - 1.4 มีค่านิยมที่ดีงาม
 - 1.5 มีจิตสำนึกต่อสังคมส่วนรวม
2. การพัฒนาด้านร่างกาย
 - 2.1 มีร่างกายที่เจริญเติบโต
 - 2.2 มีสุขภาพอนามัยและสุขภาพจิตที่ดี
 - 2.3 มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถป้องกัน โรคและดูแลสุขภาพ
3. การพัฒนาด้านสติปัญญา
 - 3.1 ให้ความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพ
 - 3.2 ให้คิดเป็น
 - 3.3 ให้มีการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
 - 3.4 ให้มีโลกทัศน์กว้าง รู้เท่าทันกระแสโลกาภิวัตน์

เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของ WHO

สุวัฒน์ มหัตนิรันดร์กุล และคนอื่นๆ (2541 : 10) ได้กล่าวถึงเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของ The World Health Organization group (WHO) ไว้ว่า แรกสุดได้ทำการพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตฉบับ 100 ตัวชี้วัด The World Health Organization Quality of Life Assessment (WHOQOL) ขึ้นมาก่อน ซึ่งในการพัฒนา WHOQOL - 100 มีหลายขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก จะเป็นการทำความเข้าใจในด้านแนวคิดต่างๆ นับตั้งแต่การกำหนดความหมายของคุณภาพชีวิต (Quality of life : QOL) และการเข้าสู่เครื่องมือวัด QOL ที่ใช้กันอย่างเป็นสากล คำจำกัดความสะท้อนให้เห็นมุมมองที่ว่า QOL หมายถึงการประเมินค่าที่เป็นจิตวิสัย (subjective) ซึ่งฝังแน่นอยู่กับบริบททางวัฒนธรรม สังคม และสภาพแวดล้อม เพราะฉะนั้นนิยามของ QOL จะเน้นไปที่การรับรู้ในเรื่อง QOL ของผู้ตอบไม่ได้คาดหวังที่จะเป็นวิธีการที่จะวัดในรายละเอียด

ขั้นตอนที่สอง การสำรวจหาโครงสร้างของ QOL ใน 15 ศูนย์ภาคสนาม ที่มีวัฒนธรรมแตกต่างกันนำมาสร้างเป็นรายการ ความพินิจ/หัวข้อ ที่แต่ละศูนย์พิจารณาว่าใช้บ่งบอกถึง QOL ได้ โดยการจัดให้มีอภิปรายกลุ่มอย่างต่อเนื่อง แต่ละศูนย์จะสร้างข้อคำถามสูงสุดไม่เกิน 6 ข้อ สำหรับใช้ทำการสำรวจในแต่ละหัวข้อที่ได้กำหนดเอาไว้ เพื่อให้การทำงานร่วมกันอย่างเป็นสากลอย่างแท้จริง ศูนย์ภาคสนาม 15 ศูนย์ จะถูกเลือกมาจากทั่วโลกที่มีระดับความแตกต่างกันที่จะเกี่ยวข้องกับ QOL

ขั้นตอนที่สาม ข้อคำถามจากศูนย์ต่างๆ ถูกนำมารวบกัน จัดกลุ่มข้อคำถามตามความหมายทางภาษา แล้วจะได้ทั้งหมด 236 ข้อคำถาม ครอบคลุม 29 หัวข้อ และนำเครื่องมือที่ได้นี้ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง อย่างน้อย 300 คน ในแต่ละศูนย์

หลังจากนำไปทดสอบใน 15 ศูนย์ภาคสนามแล้ว คัดเลือกออกมาเพียง 100 ข้อ คำถาม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หัยงศ์ประกอบ ถิ่นว่าเป็นเครื่องมือชี้วัดคุณภาพชีวิต 100 ตัวชี้วัดชุด สำหรับทดสอบภาคสนาม ซึ่งจะประกอบด้วยหัวข้อทางคุณภาพชีวิต 24 หัวข้อ แต่ละหัวข้อมี 4 ข้อคำถาม และมีหัวข้อที่เกี่ยวกับคุณภาพและสุขภาพ โดยรวมอีก 4 ข้อคำถาม เครื่องมือ WHOQOL - 100 ชุดสำหรับทดสอบภาคสนามนี้ ถูกนำไปทดสอบกับศูนย์แห่งใหม่ทั่วโลก โดยมีกรอบแนวคิดเบื้องต้นสำหรับ WHOQOL - 100 คือว่า 24 หัวข้อที่เกี่ยวข้องกับ QOL จะถูกจัดให้เป็น 6 องค์ประกอบ จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ในภายหลังทีมงานของ WHO พบว่า การจัดเป็น 4 องค์ประกอบ จะมีความเหมาะสมกว่า

การพัฒนาเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตฉบับย่อ (WHOQOL-BREF)

เครื่องชี้วัด WHOQOL-100 จะให้รายละเอียดของการวัดในแต่ละหัวข้อย่อย (Facet) ได้มาก เพื่อทำการหาข้อมูลให้ได้โดยเร็ว WHOQOL-BREF ฉบับทดลองใช้จึงถูกพัฒนา ขึ้นมาเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตที่มีขนาดสั้นๆ โดยอาศัยข้อมูลจากการใช้เครื่องชี้วัด WHOQOL นำร่องในครั้งแรก และข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการใช้ WHOQOL-100 ฉบับทดสอบภาคสนามที่ รวบรวมมาจากศูนย์ภาคสนาม 20 ศูนย์จาก 18 ประเทศ เพื่อใช้ในครั้งนี้ เครื่องมือ WHOQOL-BREF จะประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 26 ข้อ เพื่อให้ได้เครื่องชี้วัดที่ครอบคลุมได้กว้างและนำไปใช้ได้ โดยจะทำการเลือกข้อคำถามเพียง 1 ข้อ จากแต่ละหมวดใน 24 หมวด ที่อยู่ในเครื่องชี้วัด WHOQOL-100 และรวมกับหมวดที่เป็นคุณภาพชีวิตและสุขภาพทั่วไปโดยรวมอีก 2 ข้อคำถาม (ดังในภาคผนวก) เครื่องชี้วัด WHOQOL-BREF มีการจัดทำไว้ 19 ภาษาที่แตกต่างกัน

แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต

ความหมายของกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต

กระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต หรือ Appreciation Influence Control : AIC ได้มีผู้ให้ความหมายที่แตกต่างกันดังนี้

สมศักดิ์ บุปผาสวรรณ (2543 : 18) ได้รวบรวมความหมายของกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต ดังนี้

1. เป็นระบบการสร้างทีม โดยอาศัยบทเรียน และประสบการณ์จากที่อื่น ๆ มาผสมกันเพื่อให้คนมองไปในอนาคต
2. เป็นวิธีการที่จะช่วยกระตุ้นให้คนช่วยกันทำงาน โดยเอาคนมาอยู่ด้วยกัน มองอนาคตด้วยกัน หากดูร่วมแล้วแบ่งงานกันทำ
3. เป็นศิลปะของการพัฒนา เน้นการคิดหาวิธีการให้บรรลุเป้าหมายมากกว่า การพยายามวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เป็นศิลปะของการจัดการผลกับการมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิดร่วมทำ
4. เป็นเรื่องของการบริหาร การวางแผนและการมองอนาคต ดังนั้นจึงต้องรู้ว่าปัจจุบันเป็นอย่างไร แล้วอยากให้อนาคตเป็นอย่างไร ด้วยการหาวิธีการและคำตอบ
5. เป็นทฤษฎีและวิธีการบริหารที่พัฒนาขึ้นโดย ดร.ชิลล์ สมิธ และทูริค ชาโต้ เพื่อแก้ไขปัญหามุ่งขจัดรากเหง้า

สมพันธ์ เตะชะอชิก (2543 : 42) ได้ให้ความหมายของการระดมพลังสร้างสรรค์ ไว้ว่าเป็นกระบวนการที่เอื้อให้เกิดการระดมความคิดเห็นในการกำหนดทิศทางของการพัฒนา ซึ่งจะเน้นการคิดในเชิงบวกเป็นสำคัญ ในกระบวนการนี้ อาจเรียกว่า กระบวนทรรศนะใหม่ใน การพัฒนา (New Development Paradigm)

กระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต หรือระดมพลังสร้างสรรค์ หรือ Appreciation Influence Control : AIC ที่มีอยู่ในบุคคล กลุ่มคน องค์กร ชุมชน และสังคม ที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อชุมชนสังคมนั้น ได้แก่

1. พลังความรักและความซาบซึ้ง เข้าใจ (Appreciation) คือการมีความรัก ความเมตตา ปราปรณาดี เป็นมิตร ซาบซึ้งคุณค่า รับรู้ เข้าใจ ใส่ใจต่อสภาพสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา
2. พลังความคิดและการมีปฏิสัมพันธ์ (Influence) คือการใช้ความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ การวิเคราะห์ (แยกแยะ) การสังเคราะห์ (รวบรวม) การใช้ปัญญาโดยเห็นการคิดร่วมกัน แลกเปลี่ยนปฏิสัมพันธ์กัน ผสมผสานกัน พร้อมทั้งให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน
3. พลังความพยายามและการควบคุมการจัดการ (Control) คือการมีความมุ่งมั่น สุกพัน และความรับผิดชอบที่จะปฏิบัติภารกิจ ซึ่งอยู่ในความควบคุมดูแลของตน ให้ดำเนินไปด้วยดีจนประสบผลสำเร็จ

ขั้นตอนกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต

สำหรับขั้นตอนของกระบวนการ AIC นั้น มีการประยุกต์ใช้หลายแนวทางเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่ สมพันธ์ เตะชะอชิก (2543 : 44) ได้ให้ขั้นตอนหลักในกระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์ หรือ AIC ดังนี้

1. การสำรวจทบทวนสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน (A 1)
2. การคิดถึงภาพที่ปรารถนาในอนาคต (A 2)
3. วิธีการ/ยุทธศาสตร์ทำให้บรรลุภาพการพัฒนาที่พึงปรารถนา (I 1)
4. การวิเคราะห์ภาพรวมของทิศทางและแนวทางการพัฒนา (I 2)
5. การกำหนดแนวทางและแผนงานในการดำเนินงาน (C)

สมศักดิ์ บุปผาสวรรณ (2543 : 20) ได้ให้ขั้นตอนของกระบวนการรวมพลังสร้างสรรค์ หรือ AIC สำหรับผู้ปฏิบัติงาน โครงการ สมบ.สว. ในหัวข้อการเตรียมความพร้อมประชาชนระยะแรกไว้ดังนี้

1. พลังเมตตา เป็นขั้นตอนของ Appreciation คือ
 - 1.1 สภาพปัจจุบัน (A 1)
 - 1.2 เป้าหมายในอนาคต (A 2)

2. พลังปัญญา เป็นขั้นตอนของ Influence คือ
 - 2.1 มาตรการสำคัญหรือกฎเกณฑ์แห่งความสำเร็จ (I 1)
 - 2.2 วิเคราะห์ผลกระทบ (I 2)
3. พลังพัฒนา เป็นขั้นตอนของ Control คือ
 - 3.1 จัดกลุ่มกันทำงาน (C 1)
 - 3.2 แสนดำเนินงาน (C 2)

สรุปแล้วกระบวนการรวมพลังสร้างอนาคตเป็นกระบวนการของการประชุมโดยเน้นที่จุดสำคัญ คือ เน้นความเป็นกระบวนการ เน้นการรวมพลังเข้าด้วยกัน เน้นการคิดสร้างสรรค์มากกว่าทำลาย และเน้นเรื่องอนาคต หมายความว่า สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตก็ดี แม้กระทั่งสิ่งที่กำลังเกิดอยู่ในขณะนี้ก็ดี เราเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่อนาคตเราสามารถเปลี่ยนแปลงได้ และเมื่อเราทราบอนาคตแล้วพลังสร้างสรรค์ก็จะตามมา

โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี

ในส่วนของโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าในหัวข้อที่เกี่ยวข้องและสำคัญดังต่อไปนี้

หลักการและเหตุผล

“ความมั่นคงในชนบทเป็นพื้นฐานของความมั่นคงของชาติ” หรืออีกนัยหนึ่งหากหมู่บ้านในชนบทมั่นคง ประเทศชาติก็จะมี ความมั่นคงในที่สุด เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญที่พลตำรวจตรี วิภาส วิบุรณกร ผู้บังคับการตำรวจตระเวนชายแดน ภาค 2 (ยศ ตำแหน่ง ในขณะนั้น) ได้นำมากำหนดแนวทางพัฒนาหมู่บ้านในพื้นที่ทุรกันดาร เมื่อ พ.ศ.2514 โดยจัดทำโครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน ชื่นทูลเกล้าฯ ถวาย สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เพื่อทรงมีพระราชวินิจฉัย และได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานเงินเป็นกองทุนสำหรับดำเนินโครงการดังกล่าวครั้งแรกในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อจำกัดการขยายตัวของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ในพื้นที่ ด้วยการดำเนินงานมุ่งเน้นแก้ปัญหาความคับแค้นทางด้านจิตใจ ความยากไร้ทางวัตถุ ให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเอง อยู่ร่วมกันด้วยคุณธรรม มีวิถีชีวิตตามแนวทางประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข สร้างศรัทธาและแสวงหาความร่วมมือจากประชาชนในการปฏิบัติภารกิจ จนสามารถสร้างความมั่นคงให้กับหมู่บ้านในพื้นที่ต่างๆ ที่มีปัญหา

ในด้านความมั่นคงในขณะนั้นได้ และได้ขยายโครงการไปสู่ชนบทในทุกภูมิภาค ในปี พ.ศ.2526 โดยยึดหลักการ “หมู่บ้านมั่นคง ชนบทมั่นคง และประเทศชาติมั่นคงในที่สุด”

เพื่อสืบทอดพระราชประสงค์ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราบรมราชชนนี ในฐานะ “สมเด็จพระอาก” ของปวงชนชาวไทย ที่ทรงมีพระมหากรุณาธิคุณ ทรงเมตตาและห่วงใยต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของพสกนิกรในทุก ๆ ด้าน กองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จึงมีเจตนารมณ์มุ่งมั่นที่จะดำเนินการให้โครงการฯ ประสบความสำเร็จตามพระราชประสงค์ในการแก้ปัญหาความทุกข์ยากของประชาชนในชนบท ด้วยการพิจารณาปรับปรุงวิธีการดำเนินงาน ให้เหมาะสมกับสภาวะและสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปในปัจจุบัน ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทร์ราบรมราชชนนี รวมทั้งสืบทอดพระราชประสงค์ของพระองค์ท่านสืบไป

กองกำลังการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 21 ได้มุ่งสนองเจตนารมณ์และนโยบายสำคัญนี้ของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน และได้จัดทำโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติฯ ขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายดำเนินงานให้ มีความเหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์และลักษณะพื้นที่ปฏิบัติการในความรับผิดชอบของหน่วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จพระศรีนครินทร์ราบรมราชชนนี ซึ่งได้ทรงอุปถัมภ์โครงการสร้างความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน ตั้งแต่แรกเริ่ม และเป็นการสืบทอดพระราชประสงค์ของพระองค์ท่านสืบไป
2. เพื่อดำเนินการแก้ไขปัญหาพื้นฐานและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท ให้มีสภาพและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
3. เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบยั่งยืน
4. เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างทักษะ ความรู้ความเข้าใจ ในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ให้กับประชาชน
5. เพื่อขยายผลการพัฒนาและการแก้ไขปัญหามูลฐานต่าง ๆ โดยใช้หลักการและแนวทางการดำเนินงานของโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านไปสู่ท้องถิ่นอื่นๆ ต่อไป

เป้าหมาย

กำหนดดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่เป้าหมาย 4 พื้นที่ ดังนี้

1. พื้นที่ ก จำนวน 6 หมู่บ้าน ในเขตตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์
2. พื้นที่ ข จำนวน 6 หมู่บ้าน ในเขตตำบลถ้ำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัด

บุรีรัมย์

3. พื้นที่ ค จำนวน 3 หมู่บ้าน ในเขตตำบลคามี้ง กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัด

สุรินทร์

4. พื้นที่ ง จำนวน 3 หมู่บ้าน ในเขตตำบลค่าน อำเภอกาหลง จังหวัดสุรินทร์

หมายเหตุ เมื่อดำเนินการเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี นับแต่เริ่มต้นโครงการฯ

จะมีการพิจารณาให้ขยายพื้นที่เป้าหมายให้ครอบคลุมทุกหมู่บ้านในแต่ละเขตตำบลต่อไป

การดำเนินการ

1. จัดตั้งกองบังคับการเฉพาะกิจ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 21 ขึ้นรับผิดชอบในการวางแผน ประสานงาน อำนวยการ กำกับดูแล การดำเนินโครงการฯ ในพื้นที่รับผิดชอบ

2. ยึดหลักการสำคัญ 3 ประการ เป็นแนวทางดำเนินการ คือ

- 2.1 การศึกษาสภาพปัญหาหมู่บ้านเป้าหมาย

- 2.2 การประชุมผู้เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาและแก้ไขปัญหา

- 2.3 การเตรียมความพร้อมของประชาชนเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบยั่งยืน

3. ขั้นตอนการดำเนินงาน

- 3.1 ขั้นการเตรียมการ

- 3.1.1 ดำรงและศึกษาข้อมูลสภาพปัญหาทั่วไปในขั้นต้น เพื่อกำหนดพื้นที่เป้าหมาย ประสานการปฏิบัติเป็นความร่วมมือกับส่วนที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ขอรับความเห็นชอบให้หน่วยได้ดำเนินงานโครงการฯ ในพื้นที่เป้าหมาย

- 3.1.2 เตรียมกำลังพล ให้มีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานตามโครงการฯ ด้วยการอบรมปฐมนิเทศฯ สัมมนาให้ผู้ปฏิบัติงานได้รับทราบวัตถุประสงค์ เป้าหมาย แนวทางและวิธีการดำเนินงานในโครงการฯ อย่างชัดเจน

- 3.1.3 ประสานการปฏิบัติกับจังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานทั้งในระดับจังหวัด ระดับอำเภอและระดับท้องถิ่น

- 3.1.4 จัดตั้งที่งักการเฉพาะกิจพัฒนาเสริมความมั่นคงฯ ระดับกองร้อย ๗ ที่ตั้งกองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 214 – 217 เพื่อรับผิดชอบอำนวยการประสานงาน และ

ควบคุมกำกับดูแล แก้ไขปัญหาข้อขัดข้องในการดำเนินงานโครงการฯ ในพื้นที่เป้าหมายของแต่ละหน่วยให้บรรลุความสำเร็จ

3.2 ชั้นปฏิบัติการ

3.2.1 ศึกษาสภาพและปัญหาของพื้นที่เป้าหมาย โดยใช้แบบสำรวจและวิธีการศึกษาตามกระบวนการที่กำหนดในคู่มือการดำเนินงาน โครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติฯ ของกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน

3.2.2 ดำเนินกิจกรรมการประชุม ในลักษณะระดมแนวความคิด ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมาย เพื่อกำหนดแนวความคิดในการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาท้องถิ่น

3.2.3 ส่งเสริมให้เกิดการรวมและจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้านและท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนากลุ่มให้เป็นองค์กรเข้มแข็ง เพื่อเป็นกลไกนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน

3.2.4 พัฒนาผู้นำท้องถิ่น กลุ่มหรือองค์กรจัดตั้ง ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การประชุม การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การพัฒนาคุณภาพชีวิตและพัฒนาชุมชน โดยนำ “กระบวนการรวมพลังสร้างอนาคต” มาดำเนินการให้เหมาะสมกับสภาพของพื้นที่จนสามารถกำหนดแผนงาน/โครงการกิจกรรม ในการพัฒนาพื้นที่ได้ตรงกับสภาพปัญหาที่ปรากฏอย่างมีประสิทธิภาพ

3.2.5 เป็นสื่อกลาง ประสานการปฏิบัติ ระหว่างประชาชนกับองค์กรบริหารส่วนตำบล หรือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ในการเสนอขออนุมัติแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม และงบประมาณสนับสนุน เพื่อบรรลุในการพัฒนาให้สอดคล้องและตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

3.3 ชั้นการประเมินผล

3.3.1 ประเมินผลจากการสรุปรายงานรอบเดือนของทุก บก.ฉก.ฯ

3.3.2 คณะอนุกรรมการประเมินผลฯ ประเมินผลดำเนินงานปีละ 2 ครั้ง

3.3.3 สรุปละประเมินผลเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ระยะเวลาดำเนินการ

กำหนด 5 ปี ตั้งแต่ปี 2544 - 2548 โดยแบ่งเป็นห้าระยะเวลาแต่ละชั้น ดังนี้

1. ชั้นเตรียมการ ตั้งแต่ 1 กุมภาพันธ์ – 20 เมษายน 2544
2. ชั้นการดำเนินการ ตั้งแต่ 21 เมษายน 2544 - 30 กันยายน 2548
3. ชั้นการประเมินผล จัดการประเมินผลในเวลาที่เหมาะสมในหลักเกณฑ์ตามข้อ 3.3

ผู้รับผิดชอบโครงการ

1. กองอำนาจการเฉพาะกิจ โครงการพัฒนาเสริมความมั่นคงฯ กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 21
2. ที่บังคับการเฉพาะกิจ โครงการพัฒนาเสริมความมั่นคงฯ กองร้อยตำรวจตระเวนชายแดนที่ 214 - 217 (บก.ฉก.สมบ.สว.ร้อย ตชด. 214 - 217)

ผู้สนับสนุนโครงการ

1. จังหวัดสุรินทร์ ในการดำเนินงานพื้นที่อำเภอัววเขต จังหวัดสุรินทร์, กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ และ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์
2. จังหวัดบุรีรัมย์ ในการดำเนินงานพื้นที่อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์
3. อำเภอบัวเขต อำเภอสังขะ กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์
4. องค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งหมูกำหนดเป้าหมายอยู่ในเขตทุกตำบล ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลจรัส อำเภอัววเขตฯ, องค์การบริหารส่วนตำบลตาคุม อำเภอสังขะ และ องค์การบริหารส่วนตำบลตาเมียง กิ่งอำเภอพนมดงรัก จังหวัดสุรินทร์ รวมทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์
5. หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในพื้นที่ทุกหน่วย

งบประมาณ

1. งบประมาณปกติของหน่วย
2. งบประมาณจากส่วนราชการต่าง ๆ
3. งบประมาณในระบอบ กนถ. ของ ตชด.
4. งบประมาณจาก อวต.
5. งบประมาณ กองทุนพัฒนาหมู่บ้านที่รัฐบาลจัดสรรให้ทุกหมู่บ้าน
6. กองทุน สมบ.สว.
7. เงินและสิ่งของที่ได้รับการบริจาคหรือสมทบจากภาคเอกชน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประชาชนในพื้นที่เป้าหมายจะได้รับการส่งเสริมและพัฒนาให้คิดเป็น ทำเป็น โดยมีความสามารถพึ่งตนเองเป็นหลัก อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบยั่งยืน และนำไปสู่การพัฒนาและแก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เป็นส่วนรวมของพื้นที่ รวมทั้งสามารถเป็นตัวอย่างในการขยายผลสู่พื้นที่อื่น ๆ ได้

2. ดำรงตระเวนชายแดนจะสามารถเสริมความมั่นคงในชุมชนที่หมู่บ้านในพื้นที่ชายแดนซึ่งความมั่นคงของชุมชนหมู่บ้านดังกล่าว เป็นพื้นฐานที่สำคัญในหลักการของยุทธศาสตร์ต่อสู้เบ็ดเสร็จ จึงเป็นการเสริมประสิทธิภาพในการป้องกันอธิปไตยตามแนวชายแดน ให้สูงขึ้นด้วย

3. ผู้ร่วมดำเนินการ โครงการฯ ทุกฝ่าย ได้ร่วมกันเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี"สมเด็จพระเจ้า" ของปวงชนชาวไทย และเป็น การสืบทอดพระราชประสงค์ของพระองค์ท่านสืบไป

หมู่บ้านเป้าหมายโครงการ สมบ.สว.กค.ตชด.21

1. พื้นที่ ก ประกอบด้วยหมู่บ้านในเขตตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 6 หมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 4 จำนวนประชากรในพื้นที่เป้าหมายโครงการ สมบ.สว. ตำบลจรัส อำเภอบัวเขต จังหวัดสุรินทร์

ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร		ยอดประชากรรวม
				ชาย	หญิง	
1	1	บ้านจรัส	59	210	200	410
2	2	บ้านตระเวง	37	150	175	325
3	3	บ้านโทะลัน	36	211	196	407
4	8	บ้านจรัสพัฒนา	47	318	294	612
5	10	บ้านโทะลันพัฒนา	38	323	304	627
6	11	บ้านโถกหม	51	59	63	122

2. พื้นที่ ข ประกอบด้วยหมู่บ้านในเขตตำบลลานางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ จำนวน 6 หมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 5 จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในพื้นที่เป้าหมายโครงการ สบพ.สว. ตำบล
ลำนางรอง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์

ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร		ยอดประชากร รวม
				ชาย	หญิง	
1	1	บ้านลำนางรอง	168	564	414	978
2	2	บ้านโคกเพชร	220	506	709	1,215
3	3	บ้านหนองเสม็ด	238	477	462	939
4	4	บ้านคลองหิน	150	430	620	1,050
5	9	บ้านคลองหิน	152	324	550	874
6	10	บ้านลำนางรอง	121	262	275	537

3. พื้นที่ ค ประกอบด้วยหมู่บ้านในเขตตำบลตาเมียง กิ่งอำเภอนมดงรัก จังหวัด
สุรินทร์ จำนวน 3 หมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 6 จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรในพื้นที่เป้าหมายโครงการ สบพ.สว. ตำบลตาเมียง
กิ่ง อ.นอมดงรัก จังหวัดสุรินทร์

ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร		ยอดประชากร รวม
				ชาย	หญิง	
1	2	บ้านหนองจวบ	255	527	490	1,017
2	4	บ้านพนมดง	88	211	242	453
3	7	บ้านโลกมสลง	140	378	397	775

4. พื้นที่ ๗ ประกอบด้วยหมู่บ้านในเขตตำบลคำน อำเภอสามชัย จังหวัดสุรินทร์
จำนวน 3 หมู่บ้าน ดังนี้

ตาราง 7 จำนวนครัวเรือนและจำนวนประชากรพื้นที่เป้าหมายโครงการ สมบ.สว. ตำบลคำน อำเภอ
สามชัย จังหวัดสุรินทร์

ลำดับ	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ครัวเรือน	จำนวนประชากร		ยอดประชากร รวม
				ชาย	หญิง	
1	2	บ้านโจรก	155	401	361	762
2	11	บ้านถนน	182	495	546	1,041
3	14	บ้านห้วยป่าง	70	115	123	238

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้าน
เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี

ปัจจัยด้านผู้นำ

ผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลกระทบต่อการดำเนินงานตาม โครงการเสริมความมั่นคงในชนบท
ที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์ราชชนนี เพราะผู้นำมีความสำคัญในฐานะ
เป็นตัวแทนของทางราชการแก้ปัญหาความยากจน หนี้สิน ความเสื่อมโทรมทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อม ความอ่อนแอทางสุขภาพ และการสร้างอำนาจต่อรองกับรัฐและธุรกิจเอกชน การที่
ชาวบ้านจะหลุดพ้นจากสภาวะอัน ไม่พึงประสงค์ไปสู่ชีวิตที่ดีได้ ท่ามกลางสภาวะการเปลี่ยนแปลง
ที่รวดเร็ว อันเนื่องมาจากนโยบายรัฐ และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จำเป็นต้องอาศัยผู้นำชุมชน
รวมตัวกันเป็นองค์กร และสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็ง (สมพันธ์ เตชะอธิก และคนอื่นๆ. 2537 : 9)

ผู้นำคนหนึ่งๆ สามารถจัดอยู่ได้หลายประเภทด้วยกัน โดยมีลักษณะของการผสมผสาน
อยู่ในบุคคลเดียวกัน เช่น เป็นผู้นำทางความคิด การปฏิบัติ และการเผยแพร่รวมอยู่ในบุคคล
เดียวกัน อย่างไรก็ตามการจัดประเภทของผู้นำสามารถจัดได้ดังนี้

1. ผู้นำทางความคิด
2. ผู้นำทางด้านศีลธรรม
3. ผู้นำทางด้านอาชีพ

4. ผู้นำด้านการพูด
5. ผู้นำที่สามารถประยุกต์งานราชการกับเป้าหมายเพื่อชาวบ้านได้
6. ผู้นำทางการประสานทรัพยากรภายในและภายนอกชุมชน

ปัจจัยด้านสมาชิก

การที่สมาชิกร่วมมือกันและมีส่วนร่วมในกิจกรรม ทั้งความคิด การวางแผน การตัดสินใจ การปฏิบัติ และการติดตามประเมินผล ตลอดจนมีสิทธิที่จะได้รับผลประโยชน์จากองค์กร นับเป็นบทบาทหน้าที่และสิทธิอันพึงมีของสมาชิกในการรวมกลุ่มเป็นองค์กรชาวบ้าน สมาชิกมีหลายประเภท ทั้งสมาชิกที่เข้าร่วม คิดร่วม ทำงานกับองค์กร โดยอาจจะเข้าร่วมกิจกรรมบ้าง ไม่เข้าร่วมบ้าง และสมาชิกเฝ้าดูอยู่อย่างเฉยๆ ซึ่งมีมากกว่าประเภทอื่นๆ สมพันธ์์ เตชะอธิก และคนอื่นๆ (2540 : 107) ได้ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน กรณีศึกษา 9 องค์กร พบว่าสภาพปัญหาจากปัจจัยด้านสมาชิกคือ สมาชิกไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรม และระดับของสมาชิกมีความแตกต่างกันส่งผลให้การแก้ไขปัญหาต่างๆ ภายในชุมชนไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร

ปัจจัยด้านกิจกรรม

กิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมักประกอบด้วยกิจกรรมที่เป็นของแต่ละกลุ่มองค์กร กิจกรรมในลักษณะของแต่ละบุคคล กิจกรรมที่รัฐหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ หรือมอบหมายให้ชุมชนดำเนินการ ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ มีลักษณะเป็นการสั่งการ มีสายการบังคับบัญชา โดยเริ่มต้นจากหน่วยงานราชการหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไปจบลงที่ประชาชน เป็นความสัมพันธ์แนวตั้ง ขาดการนำเอาความคิดริเริ่ม และนำเอาประชาชนมามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และดำเนิน โครงการ

ชีวะพงษ์ แก้วหาญ (2543 : 76) ได้กล่าวถึงกิจกรรมสาธารณะของชุมชนว่าเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสนใจ และมีเป้าหมายร่วมกันของคนในชุมชน ทำให้มีการรวมพลัง มีการสนทนาอย่างพินิจพิเคราะห์ ริเริ่มกิจกรรมอย่างสร้างสรรค์หลากหลาย มีการจัดการร่วมกัน ภายใต้ความสัมพันธ์ในแนวระนาบ เรียนรู้และสรุปบทเรียนร่วมกัน

สมพันธ์์ เตชะอธิก และคนอื่นๆ (2540 : 107) ได้สรุปปัญหาของการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้านในปัจจัยด้านกิจกรรม กล่าวคือ กิจกรรมไม่สอดคล้องกับพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย และกิจกรรมไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจให้กับชาวบ้านได้

ปัจจัยด้านเงินทุน

เงินทุนทั้งภายในและภายนอกชุมชน เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญเพื่อที่จะสามารถดำเนินงานไปได้ด้วยดี ฉะนั้นจะต้องมีการระดมทุนทั้งภายในและภายนอก ความคุ้นเคยในการถูก

พัฒนาจากภายนอกทั้งรัฐและเอกชน ทำให้ชาวบ้านมักองบประมาณจากภายนอก ถึงจะช่วยกันทำงานพัฒนา แต่ในทางความเป็นจริงควรมีการระดมทุนภายในชุมชนก่อน เมื่อไม่พอเพียงจึงค่อยแสวงหางบประมาณจากภายนอกชุมชน

สมพันธ์ เตะชะอริก และคนอื่นๆ (2540 : 9) ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัจจัยด้านเงินทุนว่า องค์กรชาวบ้านแห่งหนึ่งๆ ควรมีงบประมาณประมาณ 1,000,000 บาท ค่อชาวบ้าน 100 ราย หรือรายละประมาณ 10,000 บาท ซึ่งเป็นงบประมาณเพียงพอที่จะหมุนเวียนสำหรับใช้พัฒนาชีวิตของตนเองและครุฑาครัว โดยสามารถทำกิจกรรมหลายๆ กิจกรรมให้เกื้อหนุนกันได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย โดยแบ่งออกเป็นกลุ่มงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

1. กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง
2. กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต
3. กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต
4. กลุ่มงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

งานวิจัยเกี่ยวกับชุมชนเข้มแข็ง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเข้มแข็งนั้น จะเป็นงานวิจัยที่ศึกษาชุมชนที่ประสบผลสำเร็จ หรือมีลักษณะโดดเด่นของแต่ละพื้นที่กรณีศึกษาดังๆ

สมพันธ์ เตะชะอริก อนุสรณ์ ไชยพาน และพัชรา แสงวิเศษ (2542 : 57. โอกาส ปัญหา และพิเชษฐ์ หนองช้าง บรรณาธิการ) ได้ศึกษาประชาคมตำบลเข้มแข็ง ตำบลหนองแจ้งใหญ่ อำเภอบัวใหญ่ จังหวัดนครราชสีมา พบว่า จุดสำคัญใหญ่อยู่ที่การมีผู้นำทางการและไม่เป็นทางการที่เข้มแข็ง โดยมีกลุ่มกิจกรรมที่มีการทำงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล ได้ข่างใกล้ชิด มีระบบการจัดการที่ดี และมีวัฒนธรรมประเพณีที่เกาะเกี่ยวกัน ทำให้เกิดการระดมสมองและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ แม้ว่าจะยังไม่สามารถแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และขาดผลิตได้ แต่ก็ถือว่าประชาคมตำบลได้เริ่มสร้างวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ และแผนปฏิบัติการที่ครอบคลุมปัญหาทุกด้าน

จันทนา เกตุแก้ว และคนอื่นๆ (2542 : 71. โอกาส ปัญหา และพิเชษฐ์ หนองช้าง บรรณาธิการ) ได้ศึกษาดำบลเข้มแข็ง ตำบลทุ่งหวัง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเป็นประชาคม ได้แก่ การตั้งถิ่นฐานและฐานทรัพยากรชุมชน กล่าวคือ มีการตั้งถิ่นฐานเป็นหย่อมบ้าน มีความผูกพันของคนในแต่ละหย่อมบ้านเป็นมาอย่างต่อเนื่องในความเป็นเครือญาติ

มีการประกอบอาชีพการเกษตรที่มีความเหมือนกันในแต่ละห้วงหมู่บ้าน จึงทำให้อิทธิพลปะ
 แหกเปลี่ยนเรียนรู้ในเรื่องอาชีพ เป็นเหตุให้ภาวะเศรษฐกิจของคนในห้วงจังหวัดอยู่ในเกณฑ์ดี ใจชัย
 ผู้นำซึ่งมีแนวคิดวิธีการที่เอื้อต่อการเกิดกลุ่ม ได้ถ่ายทอดจากผู้นำคนรุ่นก่อนๆ คิดต่อกันมา ผู้นำใน
 ปัจจุบันมีบทบาทในการทำกิจกรรมต่างๆ มีความคิดมีผลต่อการทำงานและความก้าวหน้าของ
 ชุมชน และใจชัยวัฒนธรรมประเพณี มีความเป็นอยู่ที่พึ่งพาอาศัยกันตลอด การมีประเพณีร่วมกัน
 ความเกี่ยวโยงกันระหว่างชุมชน ระหว่างหมู่บ้าน ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการแลกเปลี่ยน
 ความคิด การแลกเปลี่ยนประเพณี คติชนนการคิดแผนการดำเนินงานต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์
 ที่สำคัญของชุมชนทางใต้ที่ต่างจากภาคอื่นๆ

สามารถ ศรีจันทร์, สถาพร สมศักดิ์ และ สมนึก เบญจวิทย์ธรรม (2542 : 94. โอภาส
 ปัญญา และพิเชษฐ หนองช้าง บรรณาธิการ) ได้ศึกษาดำเนินเข้มแข็ง ตำบลศิลาแลง อำเภอปัว จังหวัด
 น่าน พบว่าความเข้มแข็งของชุมชนมีปัจจัยภายในและภายนอก ปัจจัยภายใน ได้แก่ วัฒนธรรม
 ประเพณีของชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่เป็นชาวไทลื้อ จึงเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กันได้ง่าย รวมทั้งการที่
 กลุ่มคนเหล่านี้ได้ใช้วัฒนธรรมและประเพณีในการแก้ปัญหาหรือการจัดการทรัพยากรธรรมชาติอยู่
 ก่อนแล้ว ไม่ว่าจะเป็นเรื่องน้ำหรือป่า เมื่อมาอาศัยอยู่ตำบลเดียวกันจึงเป็นการง่ายที่จะมีสำนึกต่อ
 การแก้ปัญหา เพราะต่างก็เป็นสมาชิกของประชาคมเดียวกัน ส่วนปัจจัยภายนอกอันเกิดจาก
 การปฏิสัมพันธ์กับองค์กรรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนที่เข้ามาเสริมความเข้มแข็งในด้านต่างๆ
 ทุกรูปแบบในทางกลับกันอาจจะเข้ามาทำนุบำรุงปัจจัยที่มีอยู่แล้วได้เหมือนกัน หากโครงการที่
 เข้าไปมองภาพรวมไม่เห็น หรือใช้กระบวนการที่สั่งการมาตามสายงาน หรือละเลยพลังชุมชน

อุษา เขียนทอง, วรณี ติวกุล และวิภา แก้วสังข์ทอง (2542 : 107. โอภาส ปัญญา และ
 พิเชษฐ หนองช้าง บรรณาธิการ) ได้ศึกษาดำเนินเข้มแข็ง ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม
 จังหวัดเพชรบุรี พบว่า การที่ตำบลบางขุนไทรมีกลุ่มผู้นำที่ดี ได้นำไปสู่การพึ่งพาตนเองของชุมชน
 ปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นถึงการพึ่งพาตนเองของชุมชนบางขุนไทรมีหลายเรื่อง เช่น การรวมกัน
 ของกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเล กลุ่มออมทรัพย์ การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน เป็นต้น
 การพึ่งพาตนเองได้นั้น เกิดจากการปฏิบัติร่วมกันของสมาชิกในชุมชนอันได้แก่ การแบ่งปัน
 ความรับผิดชอบของสมาชิกตามความสามารถของแต่ละคน มีการกระจายอำนาจ ไม่ยึดติดการมี
 อำนาจในตำแหน่งหน้าที่ของกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เมื่อมีการประชุมหรือการทำกิจกรรม ทุกคนมี
 สิทธิแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจร่วมกัน สมาชิกกลุ่มมีการยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน
 เมื่อแบ่งหน้าที่แล้วไม่ก้าวก่ายหน้าที่กัน มีการใช้เวทีการประชุมในการติดตามงาน ตรวจสอบ
 ผลงาน หากมีปัญหาอุปสรรคจะแก้ไขร่วมกัน การยอมรับบทเรียนจากชุมชนอื่น ก่อให้เกิด

การเรียนรู้และประยุกต์ใช้ มีจิตสำนึกสาธารณะ ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มต่างๆ โดยคนที่มารวมกลุ่มต้องมีจิตที่เห็นแก่ส่วนรวม และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเอง

กล่าวโดยสรุปแล้ว ความเข้มแข็งของชุมชน อันจะนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี มีปัจจัยที่เกี่ยวข้องคือ การมีผู้นำที่ดี มีความสามารถ สมาชิกในชุมชนที่มีความผูกพัน สามัคคี มีสำนึกในการแก้ปัญหาของชุมชน มีการรวมกลุ่มกิจกรรมที่สามารถแก้ปัญหาของชุมชน ได้อย่างถูกแนวทาง และมีการแบ่งปันความรักเมตตาของสมาชิกในชุมชนตามความสามารถของบุคคล

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต

งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต จะเป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงระดับคุณภาพชีวิตในภาวะหนึ่งหรือห้วงระยะเวลาหนึ่ง ว่ามีระดับคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับใด และมีปัจจัยใดที่เกี่ยวข้องหรือมีความสัมพันธ์กับระดับคุณภาพชีวิต เพื่อให้ทราบถึงปัญหา และเป็นแนวทางในการพัฒนา

สุวัฒน์ มหัตถนิรันดร์กุล ปรีทรรศ ศิลาภกิจ และวนิดา พุ่มไพศาลชัย (2541) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของคนไทยในภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ โดยสำรวจว่าคุณภาพชีวิตของประชาชนคนไทยเป็นอย่างไร องค์ประกอบของคุณภาพชีวิตในด้านใด ที่ยังเป็นปัญหากับประชาชนและควร จะได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้น ปัญหาสุขภาพจิตในลักษณะของภาวะซึมเศร้า ภาวะเครียด ความคิดอยากฆ่าตัวตาย และคิดอยากฆ่าผู้อื่นของคนไทยในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำว่าเป็นอย่างไร และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับคุณภาพชีวิตของคนไทย ภาวะเครียด ภาวะซึมเศร้า ความคิดอยากฆ่าตัวตายและคิดฆ่าผู้อื่น พบว่าคุณภาพชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่อยู่ในระดับปานกลาง ประมาณหนึ่งในห้าที่รับรู้ว่าตนเองมีคุณภาพชีวิตอยู่ในระดับที่ดี ปัจจัยที่มีผลต่อการมี คุณภาพชีวิตในระดับที่ดีคือ เพศชาย คนอายุมากกว่า สถานภาพสมรสที่เป็นคน โสดหรือแต่งงานแล้ว การศึกษาในระดับสูง จำนวนมีบุตรน้อย อาชีพธุรกิจส่วนตัว รายได้สูง การมีบ้านหรือที่ดินเป็นของตนเอง สถานะทางการเงินที่พอกินพอใช้ ครอบครัวที่รักใคร่ และครอบครัวไม่มีปัญหา ทางจิต ส่วนการศึกษาในเรื่องของภาวะซึมเศร้า ภาวะเครียด ความอยากฆ่าตัวตาย และความอยากฆ่าผู้อื่น ไม่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้ จึงไม่ขอสรุปในที่นี้

งานวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต

สมพันธ์ เตชะอธิก และคนอื่นๆ (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาความเข้มแข็งขององค์กรชาวบ้าน กรณีศึกษา 9 องค์กรชาวบ้าน อันได้แก่ กลุ่มเข็ญน้อยเพื่อการพัฒนา องค์กรชาวบ้านเพื่อพัฒนาภาคอีสาน กลุ่มคีได้น้อย กลุ่มเกษตร โพนทราย มูลนิธิเกษตรไทย สหกรณ์การเกษตรท่าม่วงแม่จันทน์ สมัชชาเกษตรกรรายย่อยภาคอีสาน กลุ่มพรณไม้ และกลุ่มพัฒนาเกษตรกรรายย่อยบัวใหญ่ พบว่า องค์กรชาวบ้านทั้ง 9 องค์กร ส่วนใหญ่เป็นองค์กรที่มุ่งแก้ปัญหาเศรษฐกิจพื้นฐานให้กับชาวบ้าน โดยการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่างๆ มีอายุการก่อตั้งองค์กร โดยเฉลี่ย 13.7 ปี

นับเป็นการดำรงอยู่ที่ต่อเนื่องกันมาพอสมควร และชี้ให้เห็นว่าองค์กรชาวบ้านยังต้องมีการพัฒนาต่อไป ไม่อาจยุติบทบาท หรือกล่าวได้ว่า ประสบผลสำเร็จดีทุกด้านแล้ว

สำหรับรายละเอียดภาพรวม 9 องค์กรชาวบ้านในประเด็นต่างๆ มีดังนี้คือ

1. ประเภทขององค์กรชาวบ้าน พบว่าองค์กรชาวบ้านที่มีเครือข่ายระดับ หมู่บ้าน มากที่สุด 7 องค์กร โดยมีองค์กรที่ทำงานในพื้นที่ 1 หมู่บ้าน เพียงองค์กรเดียว นอกนั้นมีตั้งแต่ 4 หมู่บ้านถึง 24 หมู่บ้าน ส่วนองค์กรชาวบ้านที่มีเครือข่ายระดับตำบลมีเพียงแห่งเดียวที่สามารถรวมสมาชิกหลาย ๆ หมู่บ้านในตำบลและระหว่างตำบล และประเภทขององค์กรชาวบ้านที่มีเครือข่ายระดับ จังหวัด/ภาคอีสาน มีสมาชิกภาคตะวันออกเฉียงเหนืออีสานเพียงองค์กรเดียว
2. สถานภาพ พบว่าองค์กรชาวบ้านที่จดทะเบียนกับทางราชการ 4 องค์กร ไม่จดทะเบียน 5 องค์กร ทั้งนี้เกิดจากองค์กรชาวบ้านที่จดทะเบียน เป็นกลุ่มที่ต้องกรทrophyจากภาครัฐ จึงจำเป็นต้องปรับตัวและยอมรับเงื่อนไข ระเบียบ กฎเกณฑ์ และวิธีการทำงานของภาครัฐ ส่วนองค์กรชาวบ้านที่ไม่จดทะเบียน เป็นกลุ่มที่เห็นว่าการจดทะเบียนมีความยุ่งยากในระเบียบ และขั้นตอนการตรวจสอบควบคุมจากหน่วยราชการ กลุ่มที่ชอบอิสระและสามารถแสวงหาทางเลือกอื่นๆ จึงยังไม่เห็นความจำเป็นของการจดทะเบียน
3. กิจกรรมการพัฒนา พบว่ามีหลายกิจกรรม คือกิจกรรมอาชีพของการเกษตรเพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ กิจกรรมการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน กิจกรรมธุรกิจ ชุมชน กิจกรรมพัฒนาศักยภาพผู้นำ และกิจกรรมการประยุกต์วัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติ
4. การจัดตั้งองค์กร พบว่ามีหลากหลายลักษณะ คือรัฐจัดตั้ง รัฐกับองค์กรพัฒนาเอกชนจัดตั้ง องค์กรพัฒนาเอกชนจัดตั้ง และองค์กรพัฒนาเอกชนร่วมกับผู้นำท้องถิ่นจัดตั้ง
5. สภาพปัญหา พบว่าภายในองค์กรเองมีปัญหาหลายประการคือ
 - 5.1 ปัญหาผู้นำ อันได้แก่ การขาดแคลนผู้นำ ผู้นำขาดความเชื่อถือทัศนคติไม่ดีต่อกันของผู้นำ และผู้นำขาดความรู้ในการแก้ปัญหาให้กับสมาชิก
 - 5.2 ปัญหาจากสมาชิก อันได้แก่ สมาชิกองค์กรไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมและสมาชิกมีหลายแบบ ทำให้การดึงสมาชิกให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ มีระดับแตกต่างกัน
 - 5.3 ปัญหาจากกิจกรรม อันได้แก่ กิจกรรมไม่สอดคล้องกับพื้นที่ และกลุ่มเป้าหมาย และกิจกรรมต่างๆ ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจให้กับชาวบ้านได้
 - 5.4 ปัญหาการบริหารจัดการ อันได้แก่ ผู้นำและกรรมการองค์กร ส่วนใหญ่ไม่มีความคุ้นเคยและยังไม่มีความสามารถเพียงพอในเชิงการลงหุ้น การบัญชี และการรายงานต่างๆ ขาดประสบการณ์ในการจัดหาวัตถุดิบ การใช้เทคโนโลยีที่ขาดความรู้และเทคนิคที่เพียงพอ และการตลาด

5.5 ปัญหาเรื่องเงินทุน อันได้แก่เงินทุนที่ได้รับการสนับสนุนจากภายนอกไม่เพียงพอ และการระดมทุนภายในชุมชนมีไม่เพียงพอ

6. จุดเด่นขององค์กรชาวบ้าน พบว่าจุดเด่นขององค์กรชาวบ้านทั้ง 9 แห่ง ที่เหมือนกันมีดังนี้

- 6.1 ผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ โดยอาจเป็นผู้นำเดี่ยวที่โดดเด่นขึ้นมาจนทำให้มีผลงาน
- 6.2 การมีส่วนร่วมของสมาชิกในการดำเนินงาน
- 6.3 มีกิจกรรมที่แก้ปัญหาได้จริง และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่
- 6.4 มีกิจกรรมธุรกิจชุมชนในความพยายามที่จะทำกิจกรรมธุรกิจชุมชนที่สร้างรายได้ให้กับองค์กร เพื่อพึ่งตนเองโดยการสร้างทุนให้กองทุนขึ้นเพื่อนำไปปรับใช้ชาวบ้าน
- 6.5 เป็นพื้นที่ดูงานและขยายผลสู่องค์กรชาวบ้านอื่นๆ

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับคุณภาพชีวิต จะไม่แตกต่างจากปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนมากนัก คือนอกจากปัจจัยในด้านผู้นำ ปัจจัยในด้านสมาชิกแล้ว ยังมีปัจจัยในด้านกิจกรรม ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินอยู่ในชุมชนนั้นๆ มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของชุมชนหรือไม่ มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่หรือไม่ โดยเฉพาะกิจกรรมเหล่านั้นเกิดจากพื้นฐานแห่งความต้องการของชุมชนหรือไม่ และอีกประการหนึ่งในด้านเงินทุนในการดำเนินกิจกรรม การระดมทุนจากภายใน หรือภายนอกชุมชน ความเพียงพอของเงินทุนหมุนเวียน ล้วนเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับระดับคุณภาพชีวิตทั้งสิ้น

งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จะเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีโครงการของรัฐต่างๆ โดยเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ และประชาชนในการดำเนินการตามโครงการนั้นๆ ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาชุมชน และคุณภาพชีวิต จัดอยู่ในปัจจัยด้านสมาชิกและกิจกรรม คือการมีส่วนร่วมของสมาชิก และรูปแบบลักษณะของการดำเนินการกิจกรรมในชุมชน

ปัทมฉา บุญเชื้อ (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการประสานความร่วมมือพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยศึกษาถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน ปัญหาอุปสรรคของการทำงานในรูปของการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า ประชาชนในโครงการพัฒนาทุ่งกุลาร้องไห้ จังหวัดร้อยเอ็ดมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนในระดับปานกลางเศษ รายได้ ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน

การเป็นสมาชิกกลุ่มกิจกรรมพัฒนาชุมชน ความเป็นผู้นำและการคาดหวังผลตอบแทน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน

กิตติ ตันธา (2536 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเวียงใหญ่ จังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้าน ระดับการมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมกับความต้องการมีส่วนร่วม ความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้านต่อการพัฒนาชนบท และปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการเพิ่มประสิทธิภาพของการพัฒนาชนบท พบว่า อายุ ระดับการศึกษา ขนาดครอบครัว รายได้ และความคิดเห็นของคณะกรรมการหมู่บ้าน ไม่มีความสัมพันธ์ต่อการมีส่วนร่วม การเป็นสมาชิกกลุ่มสังคม การได้รับการฝึกอบรม ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท แต่มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมแต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท ปัญหาอุปสรรคในการเพิ่มประสิทธิภาพการพัฒนาชนบทที่สำคัญคือ คณะกรรมการหมู่บ้าน ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับงานในหน้าที่ ขาดแคลนคู่มือการปฏิบัติงาน และคณะกรรมการหมู่บ้านไม่ได้รับการฝึกอบรมงานด้านการพัฒนาชนบทอย่างต่อเนื่อง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามโครงการเสริมความมั่นคงในชนบทที่หมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระศรีนครินทร์วราบรมราชชนนี : กรณีศึกษา ตำบลบ้านรวงหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 10 ตำบลบ้านรวง อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ไว้ดังนี้

(ตัวแปรต้น)

(ตัวแปรตาม)

